

← صد وصیت منظوم < صد پند لقمان (منظوم)

● صدیقه المتقین

sadıqat-ol mottaqin

تهران؛ شهشانی، حسین؛ شماره نسخه: بدون شماره

کا: محمد بن علی بیارجمندی، تا: ۱۲۱۵ق [میراث اسلامی: ۵-۶۰۴]

● الصراح / عربی

aş-şurāḥ

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۶۳

بی کا، بی تا؛ انتقالی از کتابخانه پهلوی - مجموعه نوازی؛ ۴۱۹گ،

اندازه: ۲۴/۸×۱۵/۲ سم [رایانه]

● صراح اللغة = الصراح من الصحاح = ترجمه صحاح

اللغة / لغت / عربی، فارسی

şurāḥ-ul luğa = aş-şurāḥ min-aş şihāḥ = t-ye şihāḥ-ul luğa

جمال القرشی، محمد بن عمر، ق ۷ قمری

jamāl al-qorašī, mohammad ebn-e 'omar (- 13c)

وابسته به: صحاح اللغة = تاج اللغة و صحاح العربیة = الصحاح؛

جوهری، اسماعیل بن حماد (۳۹۳-)

تاریخ تألیف: سه شنبه ۱۶ صفر ۶۵۱ تا دوشنبه ۲۳ ذیقعد ۷۰۰ق؛

محل تألیف: کاشغر

ترجمه و گزیده‌ای است از «صحاح» جوهری. اشعار به جز چند

مورد و مثال‌ها و حدیث و آیات را نیاورده و ترتیب آن را حفظ

کرده است. گذشته از آن، مؤلف پس از بیانات صاحب صحاح

در بیان مراد از لغات مذکوره برای استفاده آنان که از عربیت

بهره وافی ندارند ترجمه فارسی آن لغات را نیز نقل و گذشته از

این به واسطه علامات و آثاری که بر لغات و پس از آنها گذارده

شده وزن و باب و جمع و مصدر هر یک از آنها را نیز به

علامات و شماره‌ها معین کرده‌اند.

آغاز: بسمله، قال الفقیر الی مولاه الغنی به عن سواه الواثق

بالمتمالی عن الولد و الوالد ابوالفضل محمد بن عمر بن خالد

المدعو بجمال القریشی جمل الله احواله و حصل اماله احمدالله و

هو المحمود بكل اللغات ...

انجام: لاجتماع الساکنین لان هاء و السین ساکتان قال ذوالرمة:

الا یا اسلمی یا دارمی علی البلی xx و لا زال منهلا بجرعائک

القطر

چاپ: این کتاب مکرر چاپ شده در ایران و هند؛ مشار فارسی،

ج ۳، صص ۳۳۸۶-۳۳۸۷؛ تهران، سنگی، ۱۳۰۴ق، رحلی،

۱+۳۹۸ص (صص ۱-۳۹۸)

● صدور موجودات = کیفیت صدور موجودات =

رساله ممکن و واجب / اخلاق / عربی

sodūr-e mowjūdāt = keyfiyat-e sodūr-e mowjūdāt = r-

ye momken va vājeb

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۳۷۱

آغاز: بسمله کل شیء فی عالم الکون و انفساد مما لم یکن فکان

قبل اللون؛ انجام: عقلا بالفعل من القدسیة من له النفس القدسیة

النبویة تمت الرسالة.

خط: نستعلیق شکسته، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: حنایی، جلد:

پارچه‌ای [رایانه]

← صدور موجودات از مبدأ اول < کیفیت صدور موجودات از

مبدأ اول

● صد و سی مسئله / کلام و اعتقادات / بقیه / فارسی

sad va sī mas'ale

درویزه ننگرهاری، - ۱۰۴۸ قمری

darvīze nangerhārī (- 1639)

رساله‌ای است با عناوین «مسئله، مسئله» در اصول و فروع به

صورت کوتاه مشتمل بر صد و سی «مسئله». مؤلف در مقدمه

می‌گوید: چون دیدم اکثر عوام از این صد و سی مسئله غافل

هستند این رساله را در سیزده «حرف» و سیزده «باب» بنا کردم

که مجموع آن «بصارت روغ تکم کرن» است: باب ۱. مراد از باء

پنج بنای مسلمانی است؛ ۲. مراد از ص هفت صفت ایمان است؛

۳. مراد از الف سیزده احکام و ارکان نماز است؛ ۴. مراد از تا

پنج تکبیر است؛ ۵. مراد از راه هفده رکعات نماز است؛ ۶. مراد

از واو پنج چیز وضو است؛ ۷. مراد از غین غسل جنابت است؛ ۸

مراد از تا دوم تیمم است؛ ۹. مراد از کاف چهار کتاب آسمانی

است؛ ۱۰. مراد از میم چهار مذهب اهل سنت است؛ ۱۱. مراد از

کاف چهار کرسی پیامبر است؛ ۱۲. مراد از را روزه رمضان

است؛ ۱۳. مراد از نون نیت روزه است.

[دانشنامه ادب فارسی (افغانستان): ۳/۳۹۷]

قیم؛ مرعی؛ شماره نسخه: ۱۳۹۴۸/۱۲

آغاز: الحمد لله الذی هدینا الی الاسلام و الصلوة علی حبیبه سید

الانام ... اما بعد: می‌گوید بنده ناچیز که نیرزد بدانکه پیشیز؛ انجام:

پس حیلہ آن است که اول پاره سنگریزه با خاک فرو برد بعد از

آن افطار کند قضا لازم شود و کفارات نه.

خط: نستعلیق، کا: عمر، تا: قرن ۱۱؛ محشی؛ کاغذ: شرقی، جلد:

تیماج مشکى مذهب، ۶گگ (۲۱۳-۲۱۸ر)، ۲۴ سطر (۱۲×۲۰)،

اندازه: ۱۵×۲۵سم [ف: ۳۵-۳۹۱]

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و یکم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276259

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

جای بلندی رفت و به گمان پرواز کردن، خود را پائین انداخته و جان داد.

آغاز: بسمله. الحمد لله شکر علی نواله و الصلوة علی محمد و آله اما بعد فانی قد اودعت هذا الكتاب ماصح عندي من هذه اللغة التي شرف الله منزلتها و جعل علم الدين و الدنيا منوطاً بمعرفتها علی ترتیب لم اسبق اليه و تهذيب لم اغلب عليه في ثمانيه و عشرين بابا و كل باب منها ثمانية و عشرون فصلا علی عدد حروف المعجم و ترتیبها الا ان يعمل من الابواب جنس من الفصول بعد تحصيلها بالعراق روايه و اتقانها درايه و مشافهتي بها العرب العاربه في ديارهم بالبادية ... باب الالف المهموزه من كتاب الصحاح في اللغة قال ابونصر اسمعيل بن حماد الجوهري رضی الله عنه نذكر في هذا الباب الهمزة الاصلية ...

انجام: قال ذوالرمة: ألا يا اسلمی یا دارمی علی البلی xx و لا زال منهلاً بجرعائك القطر

چاپ: بارها در هند و مصر و ایران چاپ شده است؛ مشار عربی، ص ۵۸۵؛ تبریز؛ سنگی؛ ۱۲۷۰ق؛ رحلی

[دنا ۴۳۷-۵۱ (۲۴۸ نسخه)؛ كشف الظنون ۱۰۷۱/۲ و ۱۰۷۱/۳، فرهنگنامه های عربی به فارسی ۱۴۲-۱۴۹؛ معجم المطبوعات العربية و المعربة ۷۲۳/۱ لغت نامه دهخدا ۵۶/۳؛ الاوقاف العامة موصل ۱۸۵/۲ و ۱۱۸/۴]

شرح و حواشی:

۱- ترویج الارواح فی تهذيب الصحاح؛ زنجانی، محمود بن احمد (-) ۶۵۶

۲- تنقيح الصحاح؛ زنجانی، محمود بن احمد (-) ۶۵۶

۳- مختار الصحاح = مختصر الصحاح؛ زين الدين الرازي، محمد بن ابي بكر (-) ۶۶۶

۴- صراح اللغة = الصراح من الصحاح = ترجمه صحاح اللغة؛ جمال القرشي، محمد بن عمر (-) ۷

۵- الجامع = مختصر صحاح؛ سيد محمد بن سيد حسن (-) ۸۶۶

۶- ترجمان الصحاح؛ قره پیری، محمد بن يوسف (-) ۸۸۶

۷- صحاح اللغة (مختصر) = مختصر الصحاح؛ ابن صائغ دمشقی، محمد بن حسن (۶۴۵-۷۲۰)

۸- صحاح اللغة (ترجمه) = لغت وان قولی وانقولی، محمد بن مصطفی (-) ۱۰۰۰

۹- الايضاح فی شرح عبارة القاموس و الصحاح؛ مدرس حائری، محمد (-) ۱۴

۱۰- صحاح اللغة (مختصر) = مختصر الصحاح؛ معلانی، عبدالرحيم بن عبدالله

۱۱- صحاح اللغة (مختصر)؛ مغربی، عبدالرحيم بن عبدالله

۱۲- مختار اللغة مختصر من الصحاح؛ محمود بن اويس

۱۳- مختار الصحاح (۲ عنوان)

۱۴- صحاح اللغة (مختصر)

۱۵- ملخص الصحاح

۳. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۳۴۲/۷

آغاز: برابر؛ انجام: و ایشان را از زحمت خاریها بندم تا از مشام اینها غبار فکر قرار گیرد ... دود دماغ شان قرار پذیرد و این کتاب را به قلم تحقیق به اتمام رسانید.

خط: مختلف، کا: محمود بن اویس، بی تا؛ جلد: تیماج قهوه ای، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۰×۱۴ سم [ف: - ۱۷۰]

● صحاح اللغة = تاج اللغة و صحاح العربية = الصحاح

/ لغت / عربی

ṣiḥāḥ-ul luḡa = tāj-ul luḡa wa ṣiḥāḥ-ul 'arabiyya = aṣ-ṣiḥāḥ

جوهري، اسماعيل بن حماد، - ۳۹۳ قمری
jowharī, esmā'īl ebn-e hammād (- 1004)

تاریخ تألیف: ۳۸۳ق

از مهمترین کتاب های لغت عربی است که بر اساس تحقیق شخصی و استقراء و تتبع مؤلف در محاورات اعراب بادیه نشین است و طبق گفته وی در دیباچه کتاب، نخستین کسی که لغات عربی را به ترتیب حروف تهجی مرتب کرده است. مؤلف خود در مقدمه و خاتمه، نامی برای کتاب نگذارده و آن را بدین سبب صحاح گویند که مؤلف خود در مقدمه گفته: «اما بعد فانی قد اودعت هذا الكتاب ما صح عندي من هذه اللغة ...». کتاب صحاح در دو جلد به ترتیب حروف الفباء مشتمل بر ۲۸ «باب» و هر باب دارای ۲۸ «فصل» (بعدهد حروف الفبای عربی) نوشته شده اما بر خلاف بیشتر کتب لغت حروف اواخر کلمات را در نظر گرفته (چنانکه شیخ طریحی نیز در مجمع البحرين همین سبک را اختیار کرده است). ثعالبی که خود از بزرگان ادب و شهبسواران میدان دانش و صرافان سخن بوده یک چند سال پس از تألیف «صحاح» که یتیمه الدهر را تألیف نموده درباره آن گفته: جوهري را کتابی به نام «الصحاح» در لغت می باشد که بهتر از «جمهره» و دلنشین تر از «تهذيب اللغة» می باشد و از آن زودتر نتیجه توان گرفتن تا از «مجمل اللغة» و ابو محمد اسمعيل بن محمد نیشابوری که این کتاب صحاح به خط مؤلف نزد او موجود است درباره وی گفته: «هذا كتاب الصحاح سيد ما xx صنف قبل الصحاح في الادب / يشمل انواعه و يجمع ما xx فرق في غيره من الكتب». او لغت عرب را از زبان اعرابی که اصلاً مراوده با اجانب نداشتند و زبان ایشان در عربیت اصلیه باقی و مخلوط به کلمات بیگانه نبود اخذ نموده، با این که زبان مادری او ترکی بوده، از پیشوایان لغت عرب محسوب می شود. جوهري خط بسیار نیکویی داشت و با این مقله و امثال او هم تراز، در عصر خود بی بدل و در خوبی ضرب المثل بود. عاقبت باز به نیشابور برگشت و به تدریس و تألیف آغاز کرد. گویند که در آخر عمر مبتلا به اختلال حواس گردید. به خیال پرواز کردن افتاد و در اثر همین خیال، دو لنگه در را زیر بغل گرفته و به

فهرستگان نسخه های خطی ایران (نخا)؛؛ جلد بیست و یکم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276259

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳